

ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Агрономічний факультет

Кафедра економіки, підприємництва та туризму

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.О.декана агрономічного
факультету

Тетяна КЛИМЕНКО

“ 26 ” 09 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

“ Економіка і підприємництво ”

галузь знань	20 Аграрні науки та продовольство
спеціальність	203 «Садівництво, плодоовочівництво та
виноградарство»	
освітній ступінь	перший (бакалаврський)
освітня програма	“ «Садівництво та виноградарство» ”
вид дисципліни	обов'язкова
мова навчання	українська

Пролонговано:

на 2023/2024 н. р., протокол засідання кафедри № _____ від “ _____ ” _____ 2023 р.
_____ “ _____ ” _____ 2023 р.

підпис ПІБ

на 2024/2025 н. р., протокол засідання кафедри № _____ від “ _____ ” _____ 2024р.
_____ “ _____ ” _____ 2024 р.

підпис ПІБ

на 2025/2026 н. р., протокол засідання кафедри № _____ від “ _____ ” _____ 2025 р.
_____ “ _____ ” _____ 2025 р.

підпис ПІБ

Житомир – 2023

1. Мета навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти компетентностей розв'язання складних спеціалізованих завдань та практичних проблем економіки, організації та управління раціональним використанням земельних, матеріально-технічних, трудових і фінансових ресурсів в аграрних підприємствах на засадах ринкової економіки; формування професійного вміння вирішувати питання ведення сільськогосподарського виробництва на засадах ресурсо- та енергозбереження. Вміти аналізувати внутрішнє та зовнішнє середовище діяльності підприємства, розробляти інноваційно-інвестиційні проекти.

2. Обсяг навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма	
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 20 «Аграрні науки та продовольство»		
Модулів – 1	Спеціальність 203 Садівництво, плодощовівництво та виноградарство	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		4-й	
Індивідуальне завдання індивідуальна робота		Семестр	
Загальна кількість годин – 120		8-й	
		Лекції	
	Освітній ступінь: бакалавр	20 год.	
		Практичні	
		28 год.	
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		72 год.	
		Індивідуальні завдання:	
		Вид контролю:	
		іспит	

3. Передумови для вивчення дисципліни

Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:
 студент повинен **знати**:
 базові знання з економіки та підприємництва;
 формувати й обробляти необхідні інформаційні дані для ефективного управління діяльністю підприємства;
 комплекс заходів щодо забезпечення розвитку підприємства.
 нормативно -правові акти, що регулюють політику в сфері захисту і карантину рослин, та оперативно реагувати на зміни в законодавстві.

студент повинен **вміти**:
 уміння критичного мислення, аналізу та синтезу в професійних цілях;
 координувати, інтегрувати та удосконалювати організацію виробничих процесів під час вирощування сільськогосподарських культур
 збирати, обробляти, систематизувати і узагальнювати інформацію у сфері аграрного підприємництва;
 уміти генерувати нові ідеї та втілювати їх у життя

Перелік дисциплін, які мають бути вивчені раніше: Філософія, Основи наукових досліджень, Інформаційні технології.

4. Очікувані результати навчання з дисципліни

Шифр	Результат навчання
PH 03	Обговорювати і пояснювати основи, що сприяють розвитку загальної політичної культури та активності, формуванню національної гідності й патріотизму, соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, знання економіки й права
PH 07	Демонструвати знання і розуміння принципів фізіологічних процесів рослин в обсязі, необхідному для досягнення інших результатів навчання, передбачених освітньою програмою
PH 08	Володіти методами опрацювання даних у садівництві і виноградарстві
PH 11	Ініціювати оперативне та доцільне вирішення виробничих проблем відповідно до зональних умов

5. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами

Компетентності	Програмні результати навчання			
	PH 3	PH7	PH 8	PH11
ЗК3			+	+
ЗК9	+	+		
СК5	+	+	+	+

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
 ЗК 9 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
 СК 5. Здатність оцінювати, інтерпретувати і синтезувати теоретичну інформацію та практичні, виробничі і дослідні дані у галузі садівництва та виноградарства.

6. Критерії оцінювання результатів навчання

Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид заняття	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Лекції	1,0	5	5
Практичні заняття	2,0	6	12
Лабораторні роботи	-	-	-
Семінарські заняття	-	-	-
Самостійна робота	2,0	10	20
Модульна контрольна робота*	7	2	14
Індивідуальні завдання	9	1	9
	Разом:	-	60

*На модульні контрольні роботи передбачити кількість балів, яка складає не менше 15 % від максимальної кількості балів, які студент може отримати під час поточного контролю за накопичувальною системою (60 балів).

7. Засоби діагностики результатів навчання та форми поточного й підсумкового контролю

Підсумковий контроль результатів навчання та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену у формі Комплексної контрольної роботи. Екзаменаційні питання та тести охоплюють програму навчальної дисципліни. Завданням екзамену є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності використання для вирішення практичних задач тощо. Тестові питання мають теоретичне та практичне спрямування, які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень підготовки студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Студент не може бути допущений до складання екзамену, якщо кількість балів, одержаних за результатами перевірки успішності під час поточного та модульного контролю відповідно до змістового модуля впродовж семестру, в сумі не досягла 36 балів. Студента слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової перевірки успішності, дорівнює 60.

Мінімально можлива кількість балів, отриманих студентом у випадку складання екзамену, дорівнює 24. Максимальна можлива кількість балів, отриманих на екзамені – 40.

Підсумкові бали за екзамен складаються із суми балів за відповіді на тестові питання, що округлені до цілого числа.

Підсумкова оцінка з дисципліни розраховується як сума балів, отриманих під час екзамену та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою.

8. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1 (М1). Підприємство в сучасній системі господарювання

Змістовий модуль 1 (ЗМ1). **Організація діяльності підприємства.**

Тема 1 (Т1). Підприємство як суб'єкт господарювання.

Тема 2 (Т2). Організаційно-правові форми підприємництва.

Тема 3 (Т3). Ресурси підприємства та організація їх використання.

Тема 4 (Т4). Засоби виробництва та матеріально-технічна база аграрних підприємств

Тема 5 (Т5). Планування виробничої діяльності аграрного підприємства

Змістовий модуль 2 (ЗМ2). **Результати діяльності підприємства**

Тема 6 (Т6). Виробництво, якість продукції галузі рослинництва.

Тема 7 (Т7). Витрати виробництва і собівартість продукції рослинництва.

Тема 8 (Т8). Результати діяльності та економічна ефективність виробництва.

Тема 9 (Т9). Інвестиційно-інноваційна діяльність та її ефективність.

9. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми та її короткий зміст	Кількість годин
		денна форма
МОДУЛЬ 1		
Підприємство в сучасній системі господарювання		
Змістовий модуль 1.		
Організація діяльності підприємства		
1	Тема 1 Підприємство як суб'єкт господарювання 1. Поняття і зміст підприємництва 2. Сільськогосподарське підприємство як суб'єкт господарювання в ринковій економіці 3. Організаційно-економічні умови функціонування підприємства 4. Державне регулювання підприємницької діяльності	2
2	Тема 2. Організаційно-правові форми підприємництва 1. Характеристика основних організаційних форм підприємництва 2. Принципи створення власної справи. 3. Ліцензування діяльності підприємства. Форми створення власної справи	4
3	Тема 3. Ресурси підприємства та організація їх використання. 1. Поняття та класифікація ресурсної бази аграрних підприємств. 2. Земельні ресурси та організація їх використання. 3. Трудові ресурси, продуктивність праці та її оплата	4
4	Тема 4. Засоби виробництва та матеріально-технічна база аграрних підприємств 1. Основні фонди та оборотні засоби підприємства. 2. Поняття та особливості МТБ 3. Енергетичні ресурси підприємства	2

Змістовний модуль 2.		
Результати діяльності підприємства		
5	Тема 6. Виробництво, якість продукції галузі рослинництва 1. Характеристика продукції галузі рослинництва, її класифікація 2. Маркетингова діяльність підприємства 3. Якість продукції як економічна категорія 4. Стандартизація продукції. Міжнародні системи стандартизації	2 -
6	Тема 7. Витрати виробництва і собівартість продукції 1. Поняття витрат та собівартості продукції. 2. Класифікація витрат і структура собівартості. 3. Методи визначення собівартості продукції.	4
7	Тема 8. Результати діяльності та економічна ефективність виробництва 1. Ціна як економічно-фінансовий важіль управління виробництвом. 2. Аналіз економічної діяльності підприємства. 3. Фінансові результати діяльності: зміст та структурні елементи. 4. Види та класифікація прибутку. 5. Рентабельність.	4
Разом		20

10. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми та її короткий зміст	Кількість годин
		денна форма
МОДУЛЬ 1		
Змістовий модуль 1. Організація діяльності підприємства		
1	Тема 1. Підприємство як суб'єкт господарювання Підприємництво в ринковій системі господарювання. Сучасне розуміння підприємництва. Основні законодавчі акти, що регулюють правові відносини підприємницької діяльності	2 -
2	Тема 4. Засоби виробництва аграрних підприємств Облік і оцінка основних фондів. Показники використання основних фондів. Суть, склад і класифікація оборотних засобів.	2
3	Тема 3. Ресурси підприємства та їх використання Земля як першооснова фінансово-економічної діяльності підприємств Трудові ресурси (класифікація і структура кадрів, продуктивність праці, форми і системи оплати праці).	6
Змістовний модуль 2.		
Результати діяльності підприємства		
4	Тема 7. Витрати виробництва і собівартість продукції Поняття витрат та собівартості продукції. Класифікація витрат і структура собівартості. Методи визначення собівартості продукції. Шляхи зниження собівартості продукції.	8
5	Тема 8. Результати діяльності та економічна ефективність виробництва Аналіз економічної діяльності підприємства. Розрахування суми виручки. Фінансові результати діяльності: зміст та структурні елементи. Рентабельність. Прибуток.	8

6	Тема 9. Інвестиційно-інноваційна діяльність та її ефективність Оцінювання інвестиційних проектів, визначення дисконтованої вартості грошей. Сутність ризиків у підприємницькій діяльності. Критерії та показники підприємницького ризику.	2 -
Разом		28

11. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна форма
МОДУЛЬ 1		
Змістовий модуль 1. Організація діяльності підприємства		
1	Тема 1. Підприємство як суб'єкт господарювання	4
2	Тема 2. Організаційно-правові форми підприємництва	6
3	Тема 3. Ресурси підприємства та їх використання	6
4	Тема 4. Засоби виробництва аграрних підприємств	6
5	Тема 5. Планування виробничої діяльності в сільськогосподарських підприємствах	14
Змістовний модуль 2. Результати діяльності підприємства		
6	Тема 6. Виробництво, якість продукції галузі рослинництва	8
7	Тема 7. Витрати виробництва і собівартість продукції	10
8	Тема 8. Результати діяльності та економічна ефективність виробництва	10
9	Тема 9. Інвестиційно-інноваційна діяльність та її ефективність.	8
Разом		72

12. Індивідуальні завдання

Кожен студент отримує індивідуальне завдання, для виконання якого необхідно дати розгорнуту аргументовану відповідь на запитання (вибрати для кожного запитання відповідно номер, що відповідає порядковому номеру студента у списку).

Тематика індивідуальних робіт

1. Визначення, цілі та напрямки господарювання. Правові основи функціонування підприємства.
2. Види підприємств.
3. Малі підприємства в Україні.
4. Характеристика основних засобів: поняття, класифікація і структура.
5. Оцінка основних засобів. Види оцінок.
6. Стан основних засобів на підприємствах України.
7. Амортизація основних виробничих засобів. Норма амортизації. Методи амортизації та застосування їх на підприємствах України.
8. Лізинг як форма оновлення основних засобів підприємства.
9. Загальна характеристика і визначення виробничої потужності підприємства: визначення, види та чинники, що визначають потужність.
10. Розрахунок величини виробничої потужності підприємств.
11. Теорія оптимізації портфеля інвестицій.
12. Модель оцінки дохідності капітальних активів.
13. Показники, що характеризують використання основних засобів та шляхи їх покращення використання.

14. Оборотні кошти: поняття, склад і структура.
15. Нормування оборотних коштів. Розрахунок нормативів оборотних коштів за їх елементами.
16. Показники та шляхи кращого використання оборотних коштів.
17. Поняття, класифікація і структура персоналу підприємства.
18. Показники чисельності працівників, їх визначення. Кадрова політика підприємства.
19. Ефективність використання персоналу підприємства.
20. Мотивація трудової діяльності, основні її методи.
21. Заробітна плата, її суть, склад і структура.
22. Сутність тарифної та нетарифної системи оплати праці.
23. Форми і системи оплати праці, особливості їх застосування.
24. Фонд оплати праці, його складові.
25. Описати форми раціональної організації виробництва: концентрація, спеціалізація, кооперування.
26. Охарактеризувати виробничу інфраструктуру підприємства
27. Описати основні концепції та стратегії маркетингової діяльності підприємства
28. Матеріально-технічне забезпечення на підприємстві.
29. Описати методiku визначення якості продукції рослинництва
30. Навести показники та описати методи оцінювання якості продукції
31. Собівартість продукції: визначення, види. Характеристика витрат, що входять до складу собівартості, класифікація їх за різними ознаками.
32. Структура собівартості та чинники, що на неї впливають.
33. Доход і прибуток: визначення, види та обчислення.
34. Розподіл чистого прибутку на підприємстві.
35. Рентабельність, види рентабельності та їх обчислення.
36. Санація балансу підприємства.
37. Факторинг, його функції та значення на сучасному етапі.
38. Перетворення як особлива форма реорганізації підприємства.
39. Навести етапи створення інвестиційного проекту
40. Описати методи оцінювання діяльності інвестиційних проектів
41. Висвітлити внесок Ф. Тейлора в сучасну систему поглядів на менеджмент
42. Висвітлити внесок Г. Емерсона в сучасну систему поглядів на менеджмент
43. Висвітлити внесок А. Файоля в сучасну систему поглядів на менеджмент
44. Висвітлити внесок П. Друкера в сучасну систему поглядів на менеджмент

13. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

Лекційні заняття проводяться в аудиторіях, обладнаних мультимедійними засобами, і передбачають використання презентацій.

14. Рекомендовані джерела інформації

Основна

1. Організація власного бізнесу: навч. посіб.: за ред. к.е.н. доц. Є. В. Ткача. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2023. 264 с.
2. Бойчик І. М. Економіка підприємства: підручник. К.: Кондор -Видавництво, 2016. 378 с.
3. Менеджмент і адміністрування : підручник для бакалаврів / [Герлецька Н.М. та ін.] Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2022. 584 с.
4. Гонтарева І. В. Підприємництво : підручник. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2021. 392 с.

5. Основи підприємницької діяльності : підручник / В. М. Марченко, С. О. Тульчинська, І. В. Макалюк [та ін] ; КПІ ім. Ігоря Сікорського / за редакцією д.е.н., проф. В. М. Марченко. К. : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 516 с.
6. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств. 2-ге вид., доп. і перераб. Київ : КНЕУ, 2002. 622 с.
7. Бандурка О. М., Коробов М. Я., Орлов П.І., Петрова К. Я. Фінансова діяльність підприємства: Підручник. К.: Либідь. 2002. 384 с.
8. Гадзевич О.І. Основи економічного аналізу і діагностики підприємств: навч. посібник [Електронний ресурс] К.: Кондор. 2004. 180 с. ЕЛЕКТРОНА ВЕРСІЯ.
9. Гринчуцький В.І., Карапетян Е.Т., Погріщук Б.В. Економіка підприємства: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури. 2010. 304 с.
10. Іванілов О. С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] [Електронний ресурс] К.: Центр учбової літератури. 2009. 728 с. ЕЛЕКТРОНА ВЕРСІЯ.
11. Економіка і підприємництво, менеджмент. Навчальний посібник (практикум)[для студ. вищ. закл.]. О.Ю. Єрмаков, Т.І. Балановська, Т.А. Гуцул, О.П. Гоголя, Н.В. Гапоненко. – К.: НУБіП, 2012. – 279 с. ЕЛЕКТРОНА ВЕРСІЯ.

Допоміжна

12. Конституція України: офіц. текст: [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996р. із змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004р.: станом на 1 січня 2006р.]. - К.: Мін.-во Юстиції України, 2006. 124с.
13. Господарський кодекс України: [закон України: офіц. текст: за станом на 15 січня 2011р.] [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.
14. Земельний кодекс України: [закон України: офіц. текст: за станом на 25 жовтня 2001р із змінами, внесеними Законом України від 14 січня 2011р.] [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?mleg=2768-14>.
15. Про підприємництво: Закон України від 7 лютого 1991р. // ВВР. - 1991.
16. Про підприємства в Україні: Закон України від 27 березня 1991р. // ВВР. - 1991. -№14.
17. Азізов С.П. Організація виробництва в сільськогосподарських підприємствах. К.: НАУ. 2000. 272 с.
18. Виноградська А.М. Основи підприємництва: Навч. посіб. Друге видання, перероб. і допов. К.: Кондор, 2007. 544 с
19. Іванова В.В. Планування діяльності підприємства: Навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 472 с.
20. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. С.Ф. Покропивного. - К.: КНЕУ, 2000. - 528с.
21. Економіка підприємства: Навч. посіб. – 2-ге вид., випр. і доп. Бойчик І.М., Харів П.С., Хопчан М.І., Піча Ю.В. К.: Каравела; Л.: Новий Світ-2000. 2001. 298 с.
22. Методичні основи грошової оцінки земель в Україні: Наукове видання / Дехтяренко Ю.Ф., Лихогруд М.Г., Манцевич Ю.М., Палеха Ю.М. - Київ: Профі, 2002. 256с.
23. Основи підприємницької діяльності та агробізнесу: Навч. посібник /За ред. М.М. Ільчука, Т.Д. Іщенко та ін. К.: Вища освіта, 2006.
24. Покропивний С.Ф., Соболь С.М. Бізнес - план: технологія розробки та обґрунтування. Навчальн.посібник. / С.Ф. Покропивний, С.М. Соболь. К.: КНЕУ, 2005. 209 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотечно-інформаційний ресурс (книжковий фонд, періодика, фонди на електронних носіях тощо) бібліотеки ЖНАЕУ, Житомирської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Олега Ольжича (<http://www.lib.zt.ua/>, 10014, м. Житомир, Новий бульвар, (0412) 37-84-33), Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського

(<http://www.nbuv.gov.ua/>, Київ, просп. Голосіївський, 3 +380 (44) 525-81-04) та інших бібліотек (на розсуд викладача).

2. Інституційний репозитарій ЖНАЕУ (наукові статті, автореферати дисертацій та дисертації, навчальні матеріали, студентські роботи, матеріали конференцій, статистичні матеріали, навчальні об'єкти, наукові звіти).